

ZAMONAVIY PSIXOLOGIYANING PEDAGOGIKA BILAN UZVIY BOG'LIQLIGI

Ikromova Nilufarxon Axmadjonovna

Andijon Davlat Chet Tillari instituti o'qituvchisi

Mo'minova Nigora

Buloqboshi pedagogika kolleji o'qituvchisi

Annotatsiya. *Ushbu maqolada zamonaviy pedagogika va psixologiya hamda ularning o'zaro aloqasi haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar. *Pedagogika, psixologiya, faoliyat, talim, tarbiya, muammo, maqsad, talaba, o'qituvchi*

Psixologiya va pedagogika talabalarning o'qish faoliyati va shaxsiy rivojlanishiga yo'l ochadigan muhim sohalardir. Bu ikki fan o'rtasidagi bog'lanish, talabalarning ma'naviy, psixologik va o'zining o'ziga maxsus xususiyatlari bilan birgalikda ishlaydi. Bu maqola o'qituvchilarga psixologiya bilan pedagogika o'rtasidagi munosabatni tushunishda yordam beradi. Psixologiya o'quv jarayonida talabalarning o'zlarini tushunishiga, shaxsiy rivojlanishiga va o'rganish qobiliyatlarini rivojlantirishga fokuslanadi. Psixologik tushunchalar, o'quvchilarning o'zlarini tushunishlarini va o'zlarini boshqalari bilan solishtirishlarini o'rganishda o'rtacha qilib o'qituvchilar uchun muhimdir. O'qituvchilar, talabalarning o'zlarining iste'dodlari, qiyinchiliklari, o'ziga mahsus xususiyatlari haqida ma'lumotga ega bo'lishlari kerak.

Pedagogik psixologiya - ta'lim va tarbiya muammolarini tadqiq qiladigan psixologiya sohasi. U shaxsning maqsadga muvofiq rivojlanishini, bilish faoliyatining va insonda ijtimoiy ijobiy sifatlarni tarbiyalashning psixologik muammolarini o'rganadi. Pedagogik psixologiyaning maqsadi — shart-sharoit va boshqa psixologik omillardan kelib chiqqan holda o'qitishning oqilona rivojlantiruvchi ta'sirini kuchaytirish. Pedagogik psixologiya 19-asrning 2yarmida vujudga kelgan. Eksperimental psixologiya tadqiqotchilari Pedagogik psixologiya rivojiga katta hissa qo'shganlar. Pedagogik psixologiyaning fan sifatida taraqqiy etishida o'sha davrda yuzaga kelgan psixologik yo'nalishlar ham turtki berdi. Bixevioristik (qarang Bixeviorizm) psixologiya yo'nalishi tarbiyachi va o'quvchiga tashqi muhitning ta'sirini Pedagogik psixologiya uchun asos qilib oladi. Pedagogik psixologiya umumiy va bolalar psixologiyasi, shuningdek, pedagogika bilan uz-viy bog'liq. Pedagogik psixologiya, asosan, ta'lim psi-xologiyasi va tarbiya psixologiyasiga bo'linadi.

Zamonaviy psixologiya tushunchasi ko'pincha pedagogikaga yoki bolalarga ta'lim berish amaliyotiga uzviy bog'liq deb qabul qilinadi. Ziddiyat, birinchi navbatda, zamonaviy psixologiya shaxsning avtonomiyasi va o'z-o'zini ifoda etishiga alohida e'tibor qaratganligi sababli yuzaga keladi, an'anaviy pedagogika esa bilim berish va ijtimoiy me'yorlarni mustahkamlashga qaratilgan. Zamonaviy psixologiyaning markaziy tamoyillaridan biri tanlash erkinligi bo'lib, unda shaxs tanlash va mas'uliyatning ahamiyati ta'kidlanadi. Bu falsafa an'anaviy pedagogika bilan to'qnash keladi, u ko'proq avtoritar bo'lishga moyil bo'lib,

qoidalarga qat'iy rioya qilish va ijtimoiy normalarga muvofiqligini ta'kidlaydi. Zamonaviy psixologiyada asosiy e'tibor o'z-o'zini kashf etish va individualizmga qaratilgan bo'lsa, an'anaviy pedagogikada asosiy e'tibor aniq bilim va qadriyatlarni etkazishga qaratilgan.

Pedagogik – psixologiya fani ham jahon fani taraqqiyoti hamda va uning takomillashib boorish jarayonini, fanga kirib kelishi kutilgan yangiliklarni yanada aks ettiradi, albatta. Bu asosiy vazifa sifatida ilk bor qonuniy asoslarga ega bo'lmoqda va pedagogic psixologiya fani oldiga muhim nazariy vazifalarni hal qilish qo'yilmoqda:

1) pedagogik psixologiyaning muhim vazifalaridan biri ta'lim jarayonini yanada takomillashtirish, faollashtirishning psixologik asoslarini ishlab chiqish;

2) ta'lim – tarbiya jarayonida turli yoshdagi bolalarning aql-idrokiga, irodasiga, uni shaxs sifatida shakllantirishga ta'sir etuvchi omillarni o'rganish;

3) o'quvchilar shaxsni tarkib topishi jarayonini, bu jarayonning umumiy qonuniyatlarini va individual farqlarni, turli tarbiyaviy tadbirlarning o'quvchilarga ko'rsatadigan ta'sirini o'rganish;

4) ta'lim va tarbiya jarayoni bir-biriga bog'liqdir, bu jarayonda aqliy qobiliyatlarni, axloqiy sifatlarni, shaxsni hissiy va irodaviy sifatlarini shakllantirishning maksimal rivojlanishi shart-sharoitlarini aniqlash; 5) mustaqil bilim olish, materialni chuqur yoki yetkazishning psixologik masalalarini ishlab chiqish; 6) bilish faoliyatini o'zaro tashkil qilabilish shart-sharoitlarini aniqlash;

7) o'z-o'zini tarbiyalashning psixologik asoslarni aniqlash;

8) o'qituvchi shaxsni va o'qituvchi shaxsini xususiyatlarini, milliy o'qituvchining sifatlarini aniqlash;

9) pedagogik bilimlar, ko'nikma va malaka, qobiliyatlarning tarkib topishi hamda taraqqiyotining psixologik jarayonlarini aniqlash; 10) o'z-o'zini tarbiyalash, milliy g'urur va vatanparvarlik jarayoni uning psixologik muammolarini nazariy jihatdan asoslab berishdan iboratdir;

11) shuningdek jahon tajribalari bilan birga, milliy xususiyatlarimiz, undagi eng ilg'or tomonlar, muhimi, pedagogic tarbiyalanuvchilar, o'quvchilar, talabalar bilan imkoni boricha ko'proq muloqotda bo'lish, o'quvchi shaxsining barcha xususiyatlarini hisobga olib bilim va tarbiya berish, ya'ni yagona pedagogic jarayonni ta'minlash, masalalari ham nazarda tutiladi;

12) pedagogik psixologiyaning eng asosiy vazifalaridan biri o'zlashtirishning sifat darajasini aniqlash usullarini ishlab chiqishdan iborat[1].

Biz shu narsaga erishishimiz kerakki, keng jamoatchilik bola ruhiy taraqqiyotiga doyr psixologik bilimlardan bahramand bo'lsin. Ana shundagina biz yoshlarga haqiqiy ta'lim-tarbiya bera olamiz va uni muvaffaqiyatli amalga oshiramiz. Pedagogik psixologiya o'z predmetining mazmuniga qarab umumiy psixologiyada amal qiladigan ko'pgina metodlardan foydalanadi. Chunki zarur bo'lgan dalillarni qidirish, ularni sodir bo'lish sabablarini aniqlash va isbotlash turli xil metodlar vositasida bajariladi. Qaysi metoddan foydalanishdan qa'ti nazar, bu metodlar faqat xususiy ilmiy tadqiqot ishlari uchungina emas, balki amaliy ta'limtarbiya maqsadlarida bolani chuqurroq o'rganishni tashkil qilish uchun muhimdir. Ta'limtarbiya ishlarini to'g'ri tashkil etish uchun pedagogik psixologiyada qo'llanadigan tadqiqot metodlari o'quvchilarning individual psixologik xususiyatlarini, tarbiyaviy ta'sir

ko'rsatishda maqsadga muvofiq va eng samarali metodlarni tanlashga asos bo'ladigan o'quvchilar shaxsining o'ziga xosligini yaxshi bilish lozim.

Xulosa o'rnida shini aytish mumkinki, tekshirish jarayonida kishining butun psixikasida, ongida aks etadigan jamiyatning moddiy negizi undagi ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar bilan birgalikda o'rganiladi. Ta'lim-tarbiya jarayonida psixik hodisalarning miqdor o'zgarishlarini sifat o'zgarishlarga o'tishi va bir sifat holatining ikkinchi sifat holatiga o'tishini kuzatib borish lozim. Masalan: o'quvchi psixikasining taraqqiy etishini o'rganib «ko'rib, bilim olish, tajribalar to'plash jarayonida o'quvchining bilish qobiliyatini, ya'ni xotira, tafakkur, fikr yuritishdagi sifat o'zgarishini bilib olsa bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. M.Toxtaxodjayevevaning umumiy tahriri ostida. Pedagogika. Darslik. T.: O'zbekiston faylasuflari Milliy jamiyati, 2010.
2. Xasanboyev J., To'raqulov X., Xaydarov M., Xasanboyeva O. Pedagogika fanidan izoxli lug'at. – T., 2008.
3. Ergasheva , B. B. (2022). ZAMONAVIY PSIXOLOGIYANING PEDAGOGIKA BILAN UZVIY BOG'LIQLIGI. Academic Research in Educational Sciences, 3(7), 82–85. <https://doi.org/>
4. Hoshimov K., Nishonova S. Pedagogika tarixi. Darslik. – T.: —A.Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi 2001.
5. Hoshimov K., Nishonova S., Inomova M., Hasanov R. Pedagogika tarixi. O'quv qo'll. – T.: O'qituvchi 1996.